

En rød tråd til Brønlunds dagbog

Af Janni Andreassen

I sommer genopstod en mindre udgave af Jørgen Brønlund Mindeekspeditionen 1984 og en ny ekspedition Nordøstgrønlandsekspeditionen af 1987. To hold forsøgte endnu engang at finde spor efter Danmark-Ekspeditionens forsvundne slædehold 1 – Mylius-Erichsen, Jørgen Brønlund og Niels Peter Høeg Hagen.

Danmark-Ekspeditionen er en af den slags ekspeditioner, der fænger, når man én gang er begyndt. Og man stiller uvilkårligt de samme spørgsmål, som andre har gjort det i snart 80 år. De nåede aldrig frem til skibet i Danmarkshavn – de tre. Hvad skete der med dem – hvilken vej rejste de. Hvordan skal Mylius-Erichsens sidste vardeberetning forstås. Hvad mener Brønlund med udtrykket indlandsisen i sit dagbogsnotat fra 19. oktober 1907. Og hvorfor hans forundrede konstatering »solen forsvandt ikke«.

Vardeberetningen

Mylius-Erichsen, forfatteren og journalisten, har skrevet 3 vardeberetninger fra den skæbnesvangre oversomring i

og langs Danmarks Fjorden. Og han gør det i et klart og tydeligt sprog. Fortæller hvor de har været, hvad de har observeret, hvordan jagten er, om slædehundredenes tilstand og om deres egen. Der er ingen slinger i valsen. Han er omhyggelig og præcis med at videregive sine informationer.

Derfor kan det godt undre, at Vagn Lundbye i sin bog »Omkom 79' Fjorden« fortolker Mylius-Erichsen sidste vardeberetning fra 12. september sådan, at når Mylius-Erichsen skriver, at de rejser videre mod nordøst for at komme ud af fjorden, så får Lundbye ham til at rejse mod sydvest – ned i fjorden og siden op på indlandsisen.

På det tidspunkt Mylius-Erichsen skriver, ved han meget godt, at de har mange odds imod sig. De skal rejse næsten 800 km – 3 mand, 1 slæde, 7 hunde og en udrustning, der ikke er, hvad den har været. Så hvorfor ikke udtrykke sig præcist? Det er jo livet det gælder.

Han skriver, at isen i Danmarks Fjordens sydlige del endnu er usikker »havde ellers påtænkt hjemrejse via ind-

landsisen fra Danmarks Fjordens bund til fjorden ved 79° nordlig brd. ... Følger kysten de ca. 36 danske mil ud til yderkysten og med støtte af de der i foråret udlagte depoter samt bjørnejagt, håber vi på 5-6 uger at kunne nå skibet i god behold«.

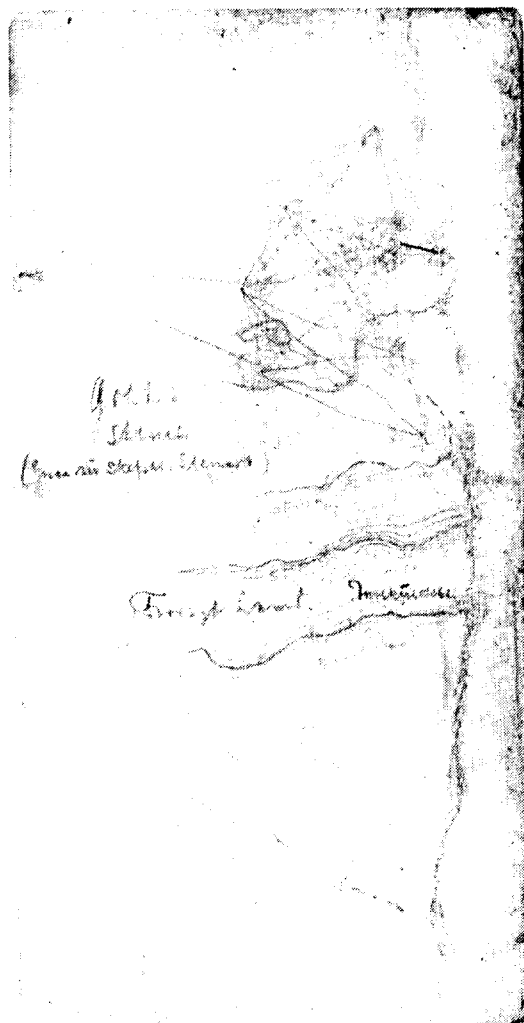
Men han skriver også og tidligere i beretningen, at de den 12. rejser sydpå langs Danmarks Fjorden »til gunstigere jagtstrøg«. Det er med andre ord jagt/mad, det drejer sig om. Der står intet om, at de tre mænd opgiver rejseplanen langs yderkysten.

Mylius-Erichsen skifter ikke mening, som Lundbye vil have det. De rejste mod nordøst. Først til prinsesse Dagmars Ø for at hente det materiel, de havde efterladt. Og siden mod østkysten af fjorden for at stige op på Flade Isblink – et eller andet sted fra prins Frederiks Øer til et sted før depot 2 på Sophus Müllers Næs. Dette depot er som de øvrige herfra og til Danmarkshavn urørte. Sådan som Ejnar Mikkelsen konstaterede det, da han ledte efter dem på Alabama Ekspeditionen få år efter.

Indlandsisen

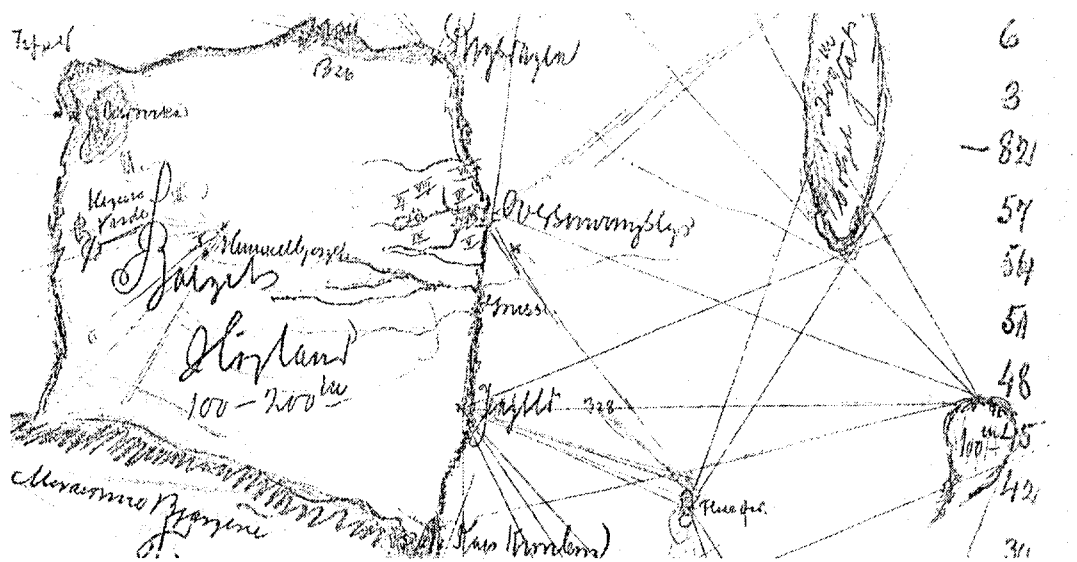
19. oktober skriver Jørgen Brønlund i sin dagbog: »Efter kl. 12 kom vi op på isen. Vi var fire dage om at komme op. Vores 5. hund døde også – den døde af at være stangt af en moskusokse. Solen forsvandt ikke«.

Brønlund bruger ordet sermimut – is på land. Der kan altså være tale om begrebet indlandsis, som det kendes i dag. Men der kan også være tale om det isdække Flade Isblink har. Hvornår blev begrebet indlandsis defineret? I hvert-

Kortskitse i Jørgen Brønlunds skitsebog. Kortet er tegnet af Høeg Hagen og kan ligne området ved oversomringslejren i Danmarks Fjorden. Således at målepunktet yderst til venstre f. eks. er Himmelbjerget. Den lille sø midt i øverste trediedel af kortet er i hvert fald med på Høeg Hagens planche V i Meddelelser om Grønland, bind 41.

fald ikke omkring århundredeskiftet. Knud Rasmussen skriver fra Den litterære Grønlandsekspedition om en rejse på Disko i 1902: »Videre opefter mod morænen! Meget vanskelig passage. Indlandsisen nås ikke ... Endelig oppe på hovedbræen«.

Høeg Hagens planche V (udsnit). M. o. G. bind 41.

Der skelnes ikke. Indlandsisen dengang var is på land i stort format.

Når Brønlund i sin dagbog konstaterer at »Solen forsvandt ikke«, så fortolker jeg det sådan, at det har taget dem fire dage at nå op på isen, så højt op, at de har et videre udsyn over horisonten. Og til deres forbavselse er solen stadig at se på himlen – for de rejste mod nordøst og dermed ind i mørketiden.

Den røde tråd

Der går en spinkel rød tråd fra Den litterære Grønlands-Ekspedition 1902–04 til Danmark-Ekspeditionen – blandt andet når det drejer sig om begrebet »omkom«. Det ord, som Jørgen Brønlund indleder sit sidste dagbogsnotat med. Og som siden har været en kilde til diskussion også her i tidsskriftet Grønland.

Mener han, det han skrev »Omkom 79 Fjorden«. Eller mener han »kom om 79 Fjorden«, som Eske Brun og Finn Gad har givet udtryk for.

I mit arbejde med registrering af Mylius-Erichsens 18 dagbøger fra Den litterære Grønlands-Ekspedition, hvor Jørgen Brønlund i 1902 blev ansat som tolk for Mylius, er jeg nået til datoen 23. juli 1904, hvor Mylius-Erichsen skriver:

»Amandus, forstander fra Narsak og Abraham, fanger samme sted, fortæller om fangstlivet ved Narsak (i Jørgens Mundtlige)«.

Et godt stykke inde i interviewet stiller Mylius-Erichsen et spørgsmål, som han ikke har gidet skrive ned. Og Brønlund svarer på sit danske:

»Ikke så mange omkommer i kajak – mest ved vinden og søgang. De fleste kan rejse sig«.

Det er de sidste fem ord »De fleste kan rejse sig«, der viser, at Brønlund er klar over betydningen af omkom. Mylius forsøger i hele interviewet med de to fangere at fastholde Brønlunds specielle tone i oversættelsen. Således kan mange af Brønlunds danske sætningskonstruktioner umiddelbart oversættes til grønlandsk.

Omkom er iøvrigt et ord, som Mylius-Erichsen ofte benytter sig af, når han interviewer i Sydgrønland i 1904.

På det tidspunkt har Jørgen Brønlund rejst med og tolket for den danske ekspedition i to år. Selvfølgelig vidste han, hvad omkom betød.

Sangen til festen

Endnu en bemærkning til Brønlunds dagbog. Det drejer sig om Mylius-Erichsens »Sang til Hjemkomstfesten om Bord«, dateret 19. august 1907, som den står i Brønlunds dagbog side 165-166.

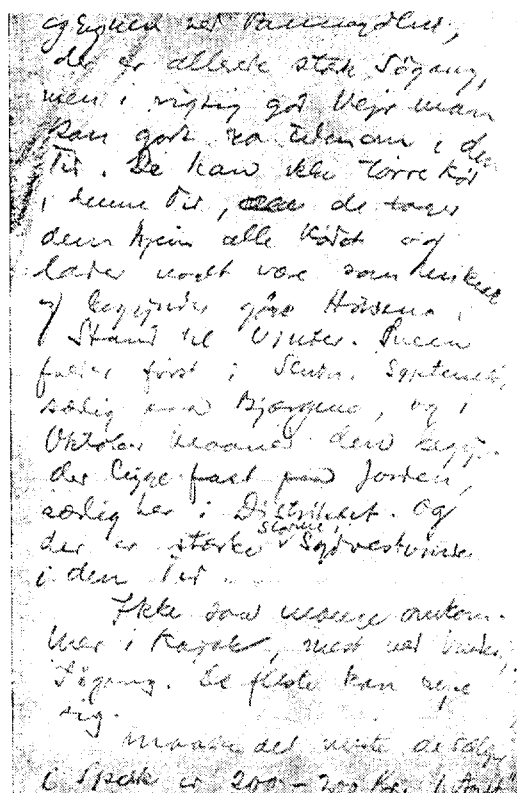
I Jørgen Brønlund Mindeekspeditionens foreløbige rapport fra eftersøgningen i Nordøstgrønland i 1984 er to skriftekasperter blevet bedt om at udtale sig om, hvem det er, der har skrevet sangen ned i Brønlunds dagbog.

Kriminalassistent Jørgen Juhler skriver:

»Hvad angår skriften på siderne 165 og 166 kan jeg ikke med det foreliggende materiale afgøre, hvor vidt Jørgen Brønlund eller en anden har skrevet denne skrift«.

Og grafologen Tove Scherer:

»Den iøvrigt vedlagte »sang« er sandsynligvis skrevet af Jørgen Brønlund, da der heri er de samme særprægede bogstavformer som i ms«.

En side af Mylius-Erichsens dagbog i Jørgen Brønlunds fortolkning. Omkom står i femte sidste linie.

Endnu engang er der altså sået tvivl om noget, der måske ikke er så svært.

Hvis den 19. august er datoen, hvor sangen er komponeret, så har jeg måske lov til at gætte på, at sangen er kopieret i Jørgen Brønlunds dagbog i dagene lige efter. Skriften er pæn og sirlig og vidner om et menneske, der har god tid. Fra 13. til 25. august driver Mylius-Erichsen, Høeg Hagen, Jørgen Brønlund og et stadig færre antal hunde rundt på en isflage i Danmarks Fjorden. Skriften i dagbogen ligger meget langt fra Høeg Hagens. Vagn Lundbye var en overgang inde på, at det var Mylius-Erichsens.

Jeg har gennem de sidste tre år læst flere tusinde håndskrevne sider fra My-

lius-Erichsens hånd og kan ikke genkende skriften. Men derimod sproget.

I de fem vers, der er gengivet i dagbogen, forekommer flere stavfejl, som jeg vil påstå ikke for alles vedkommende kan være foretaget af et menneske, der har dansk som modersmål:

Første vers

1. linie: Dejlige skibe med den jærlædte bringe (n'et i jærn er siden føjet ind ovenover)

Andet vers

2. linie: Dejlige hjem med kaytter og messe (h'et i kahytter er føjet ind ovenover)

Tredie vers

2. linie: lunt inden døre ved kakkellovnsild (det ene l overstreget)

7. linie: munter gik snakken (t mangler i muntert)

Femte vers

2. linie: fjærn har i armod og farts vi rejst (t mangler i fjærnt – farts skal vel betyde fare)

5. linie: og fald lidt sult og forsagelse svært (t mangler i faldt)

Mylius-Erichsen var en sikker stilist og begik ikke den slags fejltagelser. Og når andre vægrer sig ved at tro på, at det kan være Brønlund, er det vel fordi han ikke beherskede dansk på en sådan måde, at han kunne nedskrive sangen så forholdsvis fejlfrit.

Men han har kunnet kopiere fra Mylius-Erichsen. Og hvad der måske i en større sammenhæng er nok så interessant: Der har været noget at skrive af – fra Mylius-Erichsens hånd. For nu at modsige dem der mener, at når Brønlund ikke medbragte Mylius' dagbøger

27. Dejlige Sund med den blaenende Bølge.

(Sang paa Sundet.)

C. Malmqvist.

Allegro moderato.

1. Dej- li- ge Sund med den blaenende Bølge og med den skovsmykte, sjæl-land- ske Kyst; luk-ken- de Lueng- sel' ju- dig vil jeg føl- ge. hvi- le ved Bøl- gens det svul- men- de Bryst. Damp- baa- den ser- ler jo net- op af Sted. nu, mi- ne Venner, skal vi dam- pe med? Se, hvor det vin- ker, det lys- blau A- zur, kom da, du Sang- fugl, og følg den Na- tur. flyv af dit Bur.

2. Sejende, fejnde hen over Vuven
flyve vi Snækkor og Vogne forbi;
gængende, syngende kom vi til Skoven.
Fuglene juble saa muntre som vi.
Har, hvor de syngte fra Grøn og fra Blad;
Hjertet maas synges, naar Hjertet er glad.
Sejle vi hjemad i Aftenens Stund,
hils da atter med jublende Munk dejlige Sund!

»Sang på Sundet« blev en af C. J. Malmquist's kendteste kompositioner.

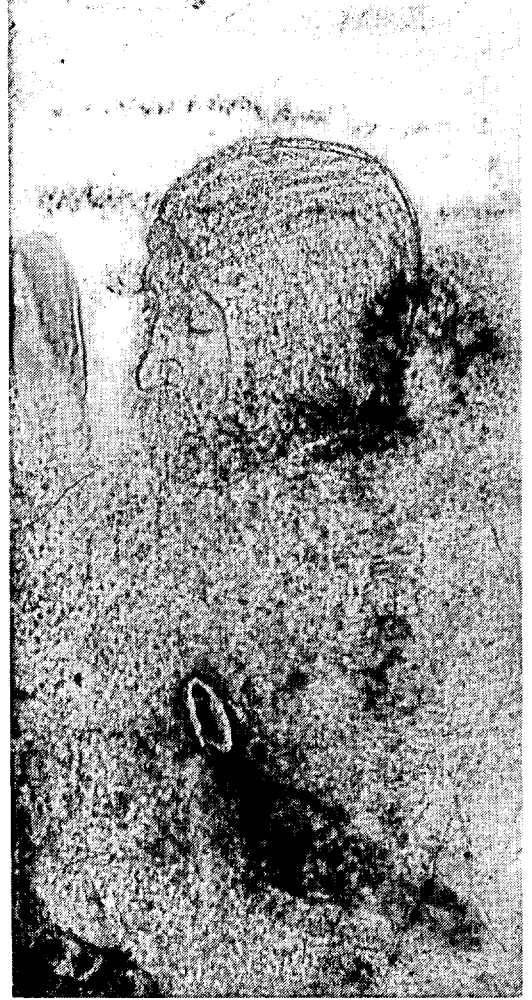
til Lambert Land. Ja, så var det fordi Mylius ingen skrev.

Det kan være svært at gætte sig til, hvilken melodi Mylius-Erichsen havde i hovedet, da han skrev »Dejlige skibe«. Men en bekendt med en passende høj alder og et grundigt kendskab til Danmarks Melodibog fra 1800-tallet mener, at der er tale om »Dejlige Sund med den blåenende bølge« komponeret af musikeren Carl Julius Malmquist, 1819–1859.

Og når man retter første vers, 5. linie fra »Ja du er gammel stundom læk« som det altid bliver gengivet på tryk – til det, der står i dagbogen »Ja du er gammel stundom et læk« – så passer det på en prik.

Danmark-Ekspeditionens kartograf Niels Peter Høeg Hagen i Brønlunds streg. Sover han eller er det en dødsmaske?

Danmark-Ekspeditionens leder Ludvig Mylius-Erichsen tegnet af Jørgen Brønlund. Skitsebogen bærer præg af at have ligget på liget i Lambert Land, til Ejnar Mikkelsen fandt den og tog den med.

Litteraturliste:

Ludvig Mylius-Erichsen dagbog, Arktisk Institut, nr. 37.

Jørgen Brønlund Mindeekspedition 1984, Foreløbig rapport, 1986.

Eske Brun: Brønlunds sidste budskab, Tidsskriftet Grønland 1969; side 128.

Finn Gad: Jørgen Brønlunds sidste dagbogsnotat – endnu engang, Tidsskriftet Grønland nr. 2, 1985; side 33.

Chr. Berthelsen: Bemærkninger til Finn Gads analyse, Tidsskriftet Grønland nr. 2, 1985; side 45.

Dansk Biografisk Leksikon, Kbh. 1923.

Vagn Lundbye: Omkom 79' Fjorden, 1984.

Janni Andreassen: Nye slædespor, 1984.

Tak til cand. theol. Sofie Petersen, der har oversat uddrag af Jørgen Brønlunds dagbog fra grønlandsk.